

آموزش راه دور و کتابخانه‌ها

● شکوه مشهدی تفرشی *

مقدمه

آموزش راه دور یک تحول در آموزش است. آموزش، بخصوص در مقاطع تحصیلات عالی دیگر وابسته به ساختمان‌های زیبا که با انواع کتاب‌ها و منابع آموزشی، اساتید، دانشجویان پر شده نیست. شاید فقط یک صفحه نمایشگر رایانه، نرم افزار و اطاق‌های گفتگوی (on-line) پیوسته می‌تواند جای آموزش حضوری را پر کند. باید توجه داشت تعداد زیادی از علاقمندان به ادامه تحصیل بعزت‌گرفتناری و مشغله‌قادر به حضور در کلاس‌های دانشگاه نیستند.

حدود ۲۲ سال قبل در سال ۱۹۷۸ در کتابی تحت عنوان رادیو برای آموزش، توسعه امکانات آموزشی توسط رادیو مورد بحث و بررسی قرار می‌گیرد. توسعه سریع و گسترده فن آوری و تغییرات سریع آن در توانائی‌های بشر و ارتباطات و اتصال اطلاعات یک انقلاب ایجاد نموده است.

امروزه مفهوم آموزش راه دور خیلی بیش از استفاده از رادیوست. البته در کشورهایی که کامپیوتر جای مناسب خود را باز کرده است و از نظر توسعه یافتگی در سطح مطلوبی قرار دارند، رایانه بسیار جذاب تر از رادیوست.

آموزش در لغت نامه آکسفورد چنین معنا شده است:

یک روش سیستماتیک که جوانان را برای شغل آینده و زندگی‌شان آماده می‌کند و دامنه آن تا آموزش و پرورش بزرگسالان گسترش می‌یابد.

باید توجه کرد که آموزش و پرورش همانطور که از تعریف فوق استنباط می‌شود در سراسر عمر بشر ادامه دارد.

لذا با توجه به هزینه‌های سنگینی ارائه آموزش‌های حضوری، آموزش راه دور پاسخی است به این نیاز بشر.

البته در زمینه مسائل اخلاقی و قانونی نیز در آموزش راه دور چالش‌هایی وجود دارد که باید مورد تحلیل و بررسی قرار گیرد.

“خانم دکتر مارتا اسمیت”^۳ در پایان نامه دکترای خود در زمینه نظام اخلاقی اطلاعات تحلیلی هر مینوتیک از این موضوع داشته و به سه

“آندی روزنفیلد”^۱ موسس دانشگاه اینترنتی UNEXT.COM می‌گوید: شاید فقط حدود یک درصد مردم جهان وقت و پول و فرصت ثبت نام در دانشگاه و حضور در کلاس را داشته باشند. این دانشگاه مدعی نیست که بهترین مدرسه برای هر فردی است ولی سعی در جذب ۹۹٪ باقیمانده را که علاقه به ادامه تحصیل دارند، دارد.

بنابراین دو سوال پیش می‌آید:

۱- آیا آموزش راه دور به معنای گشودن راه تحصیل برای جمعیت بیشتری است؟

۲- آیا آموزش راه دور فاصله بین وجود یا عدم وجود اطلاعات را عمیق‌تر می‌کند؟

آموزش راه دور هم فرصت است و هم تهدید (راکن باج^۲- الماگنو^{۳۲۰۰}) برای تحلیل آن با دو سوال شروع می‌کنیم:

آیا آموزش راه دور یک ابزار جدید و جالب برای توسعه و افزایش دسترسی به تجربه دانش است؟

آیا آموزش راه دور یک روش جدید و پر مسئله است که کاربری آن توام با عدم دقت و تدبیر و بصورت منفی بر تجربه دانش اثر می‌گذارد؟

آموزش راه دور یک مفهوم تازه نیست. اتصال و تحویل ابزارها و مواد آموزشی به راه‌های دور از زمان شروع فعالیت پست در آمریکا آغاز شد

و در ادامه با درس دادن از طریق رادیو و تلویزیون در دهه ۱۹۶۰ و ویدئو در دهه ۱۹۸۰ و CD RAM در دهه ۱۹۹۰ ادامه یافت. (راکن باج - الماگنو

(۲۰۰۰

نمی‌کردند، بحث‌ها بصورت خصمانه و غیر دوستانه دنبال گردید. دانشجویان در قبال گفته‌ها و اظهار نظرهای خود احساس مسئولیت نمی‌کردند. زیرا هیچ راهی برای این که ایشان را از این کار باز دارد وجود نداشت.

معمولاً بحث‌های حضوری، بخصوص در حضور اساتید مانع از گفتن حرفهای بی ربط و اظهار نظرهای عامیانه و هم چنین استفاده از کلمات زشت و نامناسب می‌گردد.

در مورد کیفیت و دسترسی می‌توان گفت که واحدهای قابل دسترسی دیجیتال شاید راحت‌تر و سازگارتر از واحدهای ارائه شده در سیستم سنتی برای یادگیری باشد. ولی این بدین مفهوم نیست که واحدهائی که در سیستم سنتی ارائه می‌شوند در سطح سخت‌تری هستند.

از نظر کیفیت باید استانداردهای معتبر برای مطالب ارائه شده بکار گرفته شود.

این استانداردها و معیارها و راهنماها باید قبل از شروع آموزش راه دور در طراحی دوره و مفاد درسی و صفحات وب مورد توجه و اجرا قرار گیرد.

همانطور که در تعریف آموزش گفته شد باید دید که آیا آموزش راه دور انسان‌ها را برای زندگی آماده می‌کند؟ بنظر می‌رسد که مهارت‌هایی که فرد در آموزش حضوری از دیدگاه اجتماعی شدن، کارهای فوق برنامه و زندگی در بین دانشجویان کسب می‌کند بخشی عمده از مهارت‌های کار برای زندگی است که در آموزش راه دور تأمین نمی‌شود.

در آمریکا تقریباً ۸۰٪ کالج‌ها بگونه‌ای آموزش راه دور را ارائه می‌کنند. خدمات کتابخانه برای این دانشجویان می‌بایستی با توجه به نیازها و تکنولوژی ارتباط پیوسته و هم چنین خدمات سنتی کتابخانه ارائه شود. (Davis, 2000).

عوامل زیادی باعث می‌شود که دولتها نیاز به آموزش از راه دور را حس کرده و نسبت به اجرای آن علاقمند شوند. این عوامل عبارتند از: مناطق کم جمعیت و دور افتاده و روستاهای پراکنده. حقوق بالا برای معلمان، تعداد کم افراد تحصیل کرده در محل و یا بومیان آموزش دیده، محیط طبیعی صعب العبور که دسترسی به آن‌ها سخت است. ولی باید توجه داشت که در اینگونه مواقع نیاز به طراحی وب سایت‌های مناسب برای اتصال دانش و اطلاعات به این مناطق است. (Reyes, 2000, Bradley).

سیستم آموزشی راه دور مادام العمر امکانات آموزشی را برای استفاده کنندگان فراهم می‌کند و در عین حال به توسعه فردی و ارتقاء

نکته اشاره می‌کند مالکیت، دسترسی و امنیت تحت عنوان اطلاعات که دو نکته دیگری هم به آن اضافه می‌نماید اختصاصی و اجتماعی. کیفیت نیز قابل افزودن به مفاهیم قبلی است.

در آموزش راه دور عوامل کیفیت، دسترسی، مالکیت و جامعه از نظر نظام اخلاقی باید مورد بررسی قرار گیرد.

آموزش راه دور فرصت دسترسی به یک دوره چهار ساله را در گرفتن مدرک مورد نظر فراهم می‌کند و از نظر هزینه نیز بسیار مقرون به صرفه است. حتی اگر تصور شود که فرد مجبور به پرداختن هزینه‌ای برای ثبت نام و واحدهای دانشگاهی باشد، حداقل هزینه رفت و آمد و اقامت در خوابگاه و ... را ندارد.

افرادی که از نظر اجتماعی منزوی و کم رو و گوشه گیر هستند. در این سیستم می‌توانند در کمال ناشناسی در کنفرانس‌ها و مذاکرات از طریق اینترنت شرکت کنند. حق انتخاب گسترده‌تری دارند و می‌توانند با انتخاب دروس مختلف که از طریق اینترنت ارائه می‌شود خود را محدود به کلاس‌های حضوری دانشگاه نمایند.

بسیاری از کالج‌ها و دانشگاه‌های خصوصی بدلیل نداشتن توجه اقتصادی در دنیای آموزش مجازی، بسته شده‌اند و طبق پیش بینی "دان" بیش از ۲۵-۲۰ درصد از کالج‌های مستقل فعلی تا سال ۲۰۲۵ بسته شده و یا مجبور به تغییرات اساسی در اهداف و مأموریت خود می‌شوند.

دانشگاه مجازی نیازی به تأمین دانشجویان از نظر بهداشتی، تسهیلات ورزشی، مراکز درمانی رستوران، خوابگاه‌های دانشجویی و ... ندارد. دانشگاه مجازی نیازی به کلاس، لابراتوار، کامپیوتر، فضا، کتابخانه و ... ندارد. لذا هزینه‌ای برای گرمایش، سرمایش و نگهداری آن‌ها نیز نخواهد داشت.

در کلاس‌های حضوری دانشجویان از مراجع و منابع یکنواختی برای آموختن یک درس استفاده می‌کنند ولی در آموزش راه دور این یک مسأله فردی است. هر دانشجو می‌بایستی راه خود را برای آموزش راه دور انتخاب کرده و جلو برود. هر چه امکان دسترسی وی به تکنولوژی برتر بیشتر باشد، امکان بیشتری برای آموزش وی ایجاد می‌شود.

همانطور که قبلاً اشاره شد، در این سیستم چون فرد بصورت ناشناس در تله کنفرانس‌ها و اطاق‌های گفتگوی عمومی با سایر دانشجویان و استادان شرکت می‌کند از نظر نظام اخلاقی مسائلی را گاهاً بوجود می‌آورد.

"جولیا فرکانچیک نیوفنگ" تجربه یکی از استادان زن را در ارائه واحد بصورت پیوسته بیان می‌کند. وی می‌گوید: پس از صحبت کردن‌های متعدد (on - line) پیوسته که دانشجویان خود را معرفی

اطلاعات خاص هر رشته و ایجاد امکان دسترسی به آن تأکید شده است. (ACRL) هم چنین مسائل مربوط به استانداردهای معتبر کتابخانه‌ای، سواد کتابخانه‌ای قانون کپی رایت، تکنولوژی جدید، هدف گذاری و بازنگری خدمات و برنامه‌های کتابخانه‌ها را بطور جدی مورد بحث قرار داده است.

آموزش راه دور و کتابخانه‌ها

آموزش راه دور را دارای سه نسل می‌دانند، نسل اول سیستم مکتبه‌ای، نسل دوم آموزش از طریق رسانه‌ها، رادیو و تلویزیون و نسل سوم اینترنت است. باید توجه داشت که کتابخانه‌های دانشگاهی باید برای انجام این مهم فعال و آگاه باشند.

(TEL)^۹ نوع ویژه‌ای از آموزش راه دور است که از صفحات وب نه تنها برای اتصال مواد آموزشی بلکه برای ایجاد امکان گفتگو و انتقال عقاید و اطلاعات بین استاد و دانشجو و دانشجویان بایکدیگر به کار گرفته می‌شود TEL بعنوان راهی اقتصادی برای مواجه شدن با نیازهای انبوه شرکت کنندگان آموزش راه دور در نظر گرفته شده است.

کتابداران دانشگاهی ضروری است که خود را با این

مفهوم آشنا ساخته و برای ارائه منابع به شکل صفحات و فهرست‌های پیوسته و نشریات تمام متن از آن بهره گیرند. (2000, Maclaren)

در تحقیقات میدلتون^{۱۰}، مک کونل^{۱۱} و دیویدنس^{۱۲} در سال ۱۹۹۹ مسئله‌ای که مورد نظر ایشان بوده است این است که یک وب سایت دانشگاه باید دارای چه ساختار و محتوایی باشد تا کارائی لازم را در آموزش راه

دور داشته باشد. مواد زیر چیزی است که دست آورد این تحقیق است.

- شناسائی کاربر آن سایت و اطلاعات مورد نیاز فرد و گرده‌های استفاده کننده.

- شناسائی نیازهای سازمان یا موسسه.

- کاربرد این اطلاعات در تهیه محتوای وب سایت.

- ارائه این محتوی به شکل مناسب با ویژگی‌ها و نیازهای اطلاعاتی گروه هدف ایشان معتقد بودند که تعامل با کاربران راه دور منجر به توسعه و ارتقاء این برنامه می‌شود و در نهایت رضایت آموزش گیرندگان راه دور کسب می‌گردد.

- در آموزش راه دور یکی از ابزارهای بکار گرفته شده صفحات وب است. در حالی که کتابخانه‌ها باید در زمینه تأمین نیازهای این گروه از دانشجوین از ابزارهای دیگری مانند: امانت بین کتابخانه‌ای، ارائه تمام متن نشریات، منابع اینترنتی رایگان و حمل و نقل اطلاعات به محل زندگی دانشجو از طریق پست و یا فاکس و ارتباط تنگاتنگ با

ارزش‌های آموزش کمک نموده و به فارغ التحصیلان برای ادامه آموزش و تفکر مستقل و خلاقیت و مواجهه با محیط متغیر و سازگاری با آن مدد می‌دهد. (پای کی موسوازی ۲۰۰۰)^۷

استانداردهای تدوین شده توسط (ACRL)^۸ جهت مشارکت کتابخانه‌ها در آموزش راه دور.

۱- طراحی برنامه آموزش کاربران برای ایجاد استقلال و مهارت و مواد مناسب کتابخانه‌ای بطوری که نیازهای اطلاعاتی کاربران و دانشجویان آموزش راه دور برآورده شود.

۲- بر اساس تعریف ACRL واژه آموزش راه دور کلیه موسسات و سازمان‌های دانشگاهی و سرویس‌های گسترده خارج از محیط دانشگاه و یا موسساتی که بعلت فقدان دانشگاه محلی برنامه‌های آموزش راه دور را برگزیده‌اند و یا دانشجویان، دانشکده‌ها، پژوهشگران، مدیران، کارکنان که به هر دلیل امکان استفاده مستقیم و حضور در کتابخانه‌ها را ندارند را شامل می‌شود.

۳- خدمات و سرویس‌های راه دور باید ترجیحاً بطور جداگانه تأسیس شود تا با کاهش سرویس‌های فعلی. کتابخانه باید تعادل یعنی منابع چاپ و الکترونیک را رعایت نماید.

۴- فراهم سازی خدمات مرجع.

۵- خدمات مدرک، شام راهنماهای چاپی و الکترونیکی پیوسته (ON LINE) و بروشورهائی که برای کاربران راه دور طراحی شده است.

۶- توسعه مجموعه قابل دسترسی از راه دور

۷- مشخص نمودن موقعیت کتابداران راه دور و تهیه شرح شغل مناسب برای ایشان

۸- شناخت طبیعت، نیازها و ویژگیهای جامعه یادگیرنده راه دور

۹- دسترسی منصفانه به منابع و سرویس‌ها برای جامعه یادگیرنده راه دور و دانشجویان سیستم حضوری دانشگاه، باید از این تصور که دانشجویان راه دور را در مرتبه دوم قرارداد خودداری شود.

۱۰- سرویس‌های کتابخانه‌های آموزشی راه دور باید شامل مواد چاپی، منابع اینترنتی و دیسک‌های فشرده و مواد و سمعی و بصری باشد که در اختیار هر دو گروه دانشجویان حضوری و راه دور قرار داده شود.

۱۱- ساعات کار کتابخانه با توجه به سرویس‌های راه دور باید تنظیم شود و بطور شبانه روزی در دسترس باشد.

راهنمای فوق توسط بخش آموزشی از راه دور کتابخانه‌های تحقیقاتی و کالج‌ها (ACRL) تهیه شده و در آن به مسائل و مشکلات و محدودیت‌های کاری کتابخانه‌ها از نظر دسترسی و انتقال اطلاعات توجه گردیده است.

در این راهنما همانطور که در مفاد آن ذکر شد بر جمع آوری

شوند. فهرست‌های نمایه‌ها، چکیده‌ها و ... باید قابل جستجو و بررسی باشند.

■ ساختار سایت به شکلی باشد که مهمترین اطلاعات مربوط به کتابخانه را در شروع سایت نشان دهد.

■ نام کتابدار یا کتابدارانی که در هنگام لازم باید با آن‌ها تماس گرفت در وب سایت وجود داشته باشد.

■ امکان تعامل با سایت باید وجود داشته باشد. مثل امکان تماس دانشجو با کتابخانه و دریافت پاسخ مورد نظر.

تمهیداتی که کتابخانه‌ها در هنگام شرکت در برنامه آموزش راه دور باید فراهم آورند به شرح ذیل ارائه می‌شود.

۱- چرخش مواد کتابخانه. آیا کلیه موارد شامل کتابها، نشریات و ... قابل بازیابی برای افراد است؟ آیا برای حمل و رساندن آن به دست استفاده کننده و یا امانت دادن آن برنامه ریزی شده است؟ کتابخانه باید در چنین محیط آموزشی جایگاه خود را مشخص نماید.

۲- نحوه رزرو کردن مواد کتابخانه‌ای بشکل الکترونیکی و با توجه به قانون کپی رایت مواد الکترونیکی و ... باید مشخص و دارای دستورالعمل باشد.

۳- امانت بین کتابخانه‌ای و خدمات تحویل مدرک از طریق پست و یا فاکس و یا اتصال الکترونیکی انجام شود تا در حداقل زمان به دست کاربران برسد.

۴- دسترسی به پایگاه‌های اطلاعات از راه دور باید امکان پذیر باشد و قراردادهای لازم برای دسترسی گذاشتن آن برای دانشجویان آموزش راه دور بسته شود.

۵- خدمات مشاوره و مرجع جهت تسهیل امور پژوهش و آموزش فراهم باشد.

۶- ساعات مناسب برای ارائه سرویس‌های کتابخانه پیش بینی شود. شاید ۷ روز هفته و ۲۴ ساعت شبانه روز.

۷- توسعه و پیش برد خدمات کتابخانه بطور منظم و مداوم و بازنگری و ارزشیابی خدمات راه دور.

۸- راه‌های ایجاد ارتباط بین دانشگاه و کتابخانه باید پیش بینی شود و ارتباط لازم بین آنها برای توجیه نقش کتابخانه در این آموزش برقرار گردد.

۹- به دانشجویان برای استفاده از پست الکترونیکی و کمک‌های مرجع همزمان آموزش داده شود.

۱۰- استفاده از کتابخانه‌های عمومی در نظر گرفته شود.

۱۱- باید صفحه وب کتابخانه ارزشیابی شده و قابل استفاده از راه دور باشد. باید صفحه وب با همه اشاره‌گرها قابل بهره گیری باشد و برای کلیه استفاده کنندگان حتی معلولین نیز قابل استفاده باشد و ارتباط

کتابخانه‌های عمومی محل سکونت دانشجویان و خدمات تحویل مدرک بهره گیرند.

در بررسی‌های انجام گرفته توسط "آلیسن تایلر" ۱۳۳ در سال ۲۰۰۰، واحدهای آموزشی راه دور کتابداری و اطلاع رسانی از طریق اینترنت با هدف ارزیابی وضعیت فعلی و قابلیت دسترسی به این واحدها بررسی‌هایی صورت گرفت که مویده عدم رضایت کامل استفاده کننده‌گان این سیستم بود.

بیشتر برنامه‌های آموزش راه دور LIS^{۱۴} که مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته نشان می‌دهد که بر اساس مدلی مختلط، انتقال دروس و اطلاعات به دانشجویان صورت می‌گیرد. این روش‌ها شامل کاغذ، کتب درسی، نوار شنیداری و بعضی از مدل‌های ارتباط پیوسته (online). مثل کنفرانس الکترونیک و یا بحث‌های گروهی است. تنها حدود ۳۲٪ از دروس به مفهوم کامل آموزش راه دور ارائه می‌شد. در هر حال همه تأیید کننده نقش حساس کتابخانه‌ها در این سیستم از آموزش است. روز آمد شدن سایت‌های مورد استفاده در آموزش راه دور از اهمیت شایانی برخوردار است.

در بررسی‌های "سوزان لازینگر" ۱۵ و "روت هاندزل" ۲۰۰۳^{۱۶} نشان داده شده است که حدود ۷۴ سایت‌های آموزش راه دور روزآمد شدن کمتر از ۲ ماه را نشان می‌دادند و ۷۴ بیش از یکسال از آخرین تاریخ روز آمد شدن آنها گذشته بود. بقیه سایتها نیز ۵-۲ ماه از روز آمد شدنشان می‌گذشته است.

این روال نشان دهنده عدم توجه به روز آمد بودن اطلاعات در این سایتهاست. کتابخانه‌ها موظف به روز آمد نگه داشتن اطلاعات و فهرست‌ها و نمایه‌ها و ... خود می‌باشند و منابع روز آمد را باید در دسترس خواننده راه دور قرار دهند.

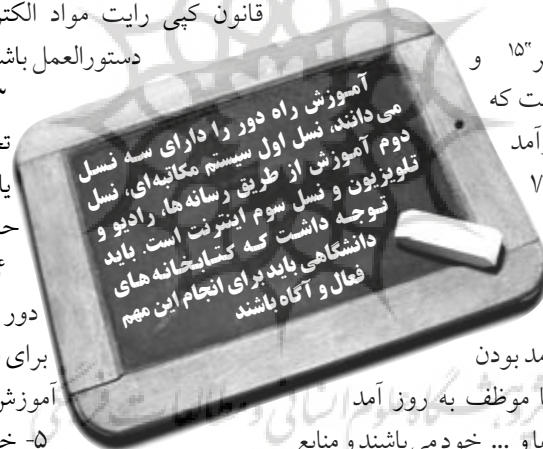
کتابخانه‌ها باید homepage خود را در اختیار داشته باشند و با رعایت موازین زیر اطمینان حاصل کنند که اطلاعات قرار داده شده در وب سایت کتابخانه پاسخگوی نیازهای کاربران این سیستم است.

■ طراحان سایت‌های آموزشی. پژوهشی راه دور باید اطمینان حاصل کنند که توضیحات لازم برای کاربران در این صفحه وجود دارد.

■ محتوای تعیین شده برای خدمات اطلاع رسانی مشخص باشد.
 ■ توضیحات کامل اجرائی و مدیریتی به کاربران داده شود.
 ■ چنانچه این وب سایت به وب سایت‌های دیگر مربوط می‌شود برای کاربر قابل درک باشد.

■ روش‌های انتقال اطلاعات (همزمان، غیرهمزمان یا ترکیبی از این دو) مشخص باشد.

■ کلید واژه‌ها برای دسترسی تهیه و جستجوی فعال تر پیش بینی

و بازنگری مفاهیم و ابزارهای تدریس ایجاد نمود و به اهمیت تغییر مفهوم آموزش و تعامل فعال یادگیرندگان با محیط آموزش واقف شدند. بخشی از ایجاد این فضا بعهده کتابخانه‌های عمومی و دانشگاهی است. در چنین شرایطی می‌توان آموزش موفق برای یادگیرندگان ایجاد نمود. (2000, Rezende)

در مطالعاتی که در جامعه آمریکا پس از آن که سیستم آموزشی راه دور را بصورت گسترده بکار برده و محبوبیت در آن کشور کسب نمود، انجام شد دانشگاه‌ها و کالج‌های آمریکائی فرصت یافته تا پاره‌ای از دروس را به صورت غیر حضوری ارائه نمایند و همه توان خود را متوجه روش شناسی و ارائه منطقی دروس نمودند و کمتر به ارائه سرویس‌های اطلاع رسانی و خدمات کتابخانه‌ای توجه نمودند کتابخانه دانشگاه ویرجینیا و بخش تحصیلات تکمیلی این دانشگاه با همکاری یکدیگر برای آموزش گیرندگان راه دور خدمات کتابداری و اطلاع رسانی فراهم آوردند.

این خدمات شامل: ایندکس نشریات ادواری، سرویس تحویل مدرک، رزرو مواد و خدمات مرجع آموزش کتابخانه در مورد چگونگی کار با وب سایت‌ها می‌گردد. (2000, Cooper)

فهرست منابع و مأخذ

- Peek, R. "Distance Learning Reality Check: When Is It Truly Educational, And When Is It Merely Web Publishing." In Formation Today. 17 (2) Feb 2000 P.30.
- Rezende, F.A. "Distance Education: An Educational Revolution. OLS News. (72) Jun 2000, P.23
- Davis, H. M. "Distance Learning Students And Library Services: Issues, Solutions And The Riosalado College Model. Community And Junior College Libraries. q (2) 2000 P.3-23.
- Reyes, M.E; Bradley, C. "Hello, Out There: A Look At Distance Education In Alaska" , Available: Htt: // www.Firstmonday. Dk / Issues 10/ Reyes/Index. Html Oct. 2000
- Copper, J.L. "Amodel For Library Support Of Distance Education In USA. Inter Landing And Do Cument Supply." 28 (3) 2000 P.122-31 .
- Mc Veigh, J. "What's Happening To Rhe Book And Why You Should Care". Library Issues Briefings For Faculty And Administrators. 21 (2) Nov .2000 . 4 Pp
- Tang, J. The Modern China Disance Education project And Academic Libraries". Information Development. 16 (2) Jun 2000, P. 96-9.
- Watson, B.T. "Method, Media , Mode: The Tale Of 3 Ms In Distance Learning." Library Hf Thech News. 17 (1) 2000, P.22-3
- Mc Laren, S. "Tel: Something Old, Something New" Feliciter. 46 (1) 2000, P.10-11.
- Rockenbach, B. ; Almagno, S. "Distance Education: Some Of The Unasked And unanswerd Question". Library Review. 32, 2000, P.453-61 .
- Forom Committees Of Rusa, "Serving Business Distance Education Students: Achecklist For Librarians". referenc & User Services Quarterly, 41 (2) Winter 2001, P.144-58
- Muswazi, P. "Distance Education Library Services In Swaziland", Information Development 19 (3) 2003, P. 214 - 23.
- Lazinger, S.Handzehr "Affering Distance Education In Health informations: The State Of The Web Sites Information Services And Use". 23, 2003, P.19-34
- Goodson, C. F. "Providing Library Services For Distance Education Students: A How To Do It Manual", Newyork: Neal Schuman Pub . 2001. A Book Review.

زیر نویس‌ها:

1- Andy Rosenfield	9- Technology Enhanced Learning
2- Barbara Rockenbach	10- middleton
3- Stephen Almagno	11- Mcconnl
4- Marta Smith	12- Davidson
5- Dumn	13- Alyson Tyle
6- julia ferkan chick newfang	14 bLibrary in formulation science
7- Paiki Muswazi	15- Susan laz inger
8- Association of college and Research libraries	16- Ruth Handzel

* عضو هیات علمی دانشگاه آزاد واحد تهران شمال

لازم با سایر کتابخانه‌ها برقرار باشد.

۱۲- باید مدل آموزشی و مواد آن مورد نظر قرار گرفته و با توجه به آن اطلاعات و محتوای آن صفحات وب طراحی گردد.

۱۳- قراردادهای لازم برای امانت یعنی کتابخانه‌ای و همکاری با آن‌ها قید شود.

۱۴- تعیین شود چه نوع کتابشناسی و باید آماده شود و چگونه به نزد فرد کاربر فرستاده شود.

۱۵- ایجاد بخشی برای جمع آوری آمار و اطلاعات و ارزشیابی آن‌ها ضروری است.

آموزش راه دور و کتابخانه‌ها در جهان:

در کشور آفریقائی سوازیلند در مورد آموزش راه دور و خدمات کتابخانه دانشگاهی این کشور بررسی‌هایی انجام گرفته است و مسائل آموزش بینندگان با توجه به مشکلات فرهنگی اقتصادی و اجتماعی و توسعه این کشور تحلیل شده است و از نتایج این تحلیل برای بهبود و توسعه آموزش راه دور بهره گرفته‌اند.

نبود تکنولوژی کامپیوتر و دوری راه‌ها برای دسترسی به کتابخانه‌ها، نبود وسائل حمل و نقل مناسب در ساعات مناسب برای دانشجویان عدم تکافوی بودجه کتابخانه برای تأمین مواد مورد نیاز دانشجویان، محدودیت کتابخانه‌های عمومی از مواردی بود که باعث عدم کارائی کتابخانه‌ها در آموزش راه دور شده‌اند. (بیکی ماسوازی ۲۰۰۳)

کتابخانه‌های دانشگاهی چین برای روبرو شدن با آموزش راه دور در طراحی صفحات وب برای محتوای دروس مجازی و فعال بوده و مکان‌هایی را که خوانندگان می‌توانند کلاس‌های مجازی را ببینند در homepage کتابخانه معرفی کرده‌اند. (2000 Tang)

در آمریکای شمالی پس از تحقیقات انجام شده ۴ عامل اساسی در ساختار دیدگاه کتابداران در مدل آموزش راه دور برای بزرگسالان موثر بوده است. این چهار عامل عبارتند از:

ویژگی‌های فوری فراگیران، ساختار یادگیری و تأکید موسسه‌ها و پذیرش تکنولوژی این چهار ویژگی تأکید بر عملکرد اساسی و هوشمند و انسان‌های مسئول و آگاهی از پویائی مراحل یادگیری بزرگسالان دارد.

کتابداران باید در زمینه رهبری وسیع یادگیری و تلفیق و یکپارچگی محتوای آموزشی و تغییرات محیط آگاه باشند. (Burge, 2000)

در کنفرانس EDUCAUSE برگزار شده در لانگ بیج کالیفرنیا در در زمینه آموزش راه دور مورد توجه کتابداران و مسئولین دانشگاه‌ها واقع شد. (بوژه در امر آموزش راه دور).

۱- متدهای تدریس Methods

۲- طراحی مواد برای تدریس Media

۳- مدل انتقال دانش Mode

آموزش راه دور برای کشور برزیل فرصت‌هایی جهت طراحی مجدد